

"לדורות"

סיפוריהם של ניצולי השואה החיים בישראל

שאלון לרישום קורות ניצולי השואה

איסוף סיפוריהם של ניצולי השואה הוא אחד המרכיבים החשובים ביותר בשימור הזיכרון ובהנחלתו לדורות הבאים. לכן, המידע על קורותיהם של הניצולים חיוני מאוד לחוקרים ולבני הדורות הבאים. בעזרת מידע זה אפשר יהיה להכיר את הסיפורים הפרטיים המרכיבים את התמונה הרחבה של תקופת השואה. לסיפור האישי שלכם יש חשיבות לאומית, מחקרית וחינוכית. אוסף הסיפורים מפורסם באתר אינטרנט מיוחד שכתובתו www.ledorot.gov.il

שם משפחה ושם פרטי כיום

שם משפחה: הרמן	שם פרטי: ציפורה
----------------	-----------------

פרטים אישיים לפני השואה ובתקופתה

במידה והשאלה אינה נוגעת אלייך, אין צורך לענות עליה

שם משפחה איתו נולדתי: מרטון		בלועזית MARTON	
שם פרטי איתו נולדתי: פאני		בלועזית FANI	
שם פרטי ושם משפחה של האב: גדליה מרטון		שם פרטי ושם נעורים של האם: טרזה פורקוש	
עיר לידה: בלאש		ארץ לידה: טרנסילבניה/ רומניה	
מקום מגורים קבוע לפני המלחמה: בלאש		ארץ המגורים: טרנסילבניה/ רומניה	
השכלה/תואר אקדמי לפני המלחמה: (יסודי, תיכון, אוניברסיטה, ישיבה)		מקצוע לפני המלחמה: (תלמיד, סנדלר, מורה)	
מקומות מגורים בתקופת המלחמה: בלאש (שם העיר או האזור ושם הארץ)			
במידה והיית בגטו, ציין את שמו		בלועזית	
במידה והיית במחנה עבודה או מחנה ריכוז, ציין את שמו		בלועזית	
המקום בו נודע לך כי הנך אדם חופשי: בלאש		תאריך השחרור: 1945	
במידה והיית במחנה עקורים ציין את שמו (מחנות פליטים שהוקמו לאחר המלחמה בעיקר באוסטריה, גרמניה ואיטליה)		ציין מקום אליו חזרת לאחר השחרור בלאש	
במידה והיית במחנות מעצר בקפריסין, ציין מתי עד מתי		שנת עליה: 1951	
		במידה ועלית באניה, ציין את שמה קונסטנסה	

אנא ספרי/י על קורותיך לפני המלחמה

אני נולדתי בזמן המלחמה בשנת 1940. על סמך הדברים שהוריי ומשפחתי סיפרו לי אני יודעת שהם גרו בטרנסליבניה. אני נולדתי בכפר בלאש. בלאש ממוקמת בטרנסליבניה בסמוך לגבול עם הונגריה. בשנים ההם הילדים נולדו בבית והייתה באה מיילדת שמילדת את הנשים בבית. היינו ארבע אחים: שלוש בנות ובן. יצחק נולד בשנת 1935, שושנה נולדה בשנת 1936 ורבקה נולדה בשנת 1937. משפחתי קראה לי בשם חיבה פאני. בבית דברו ברומנית. משפחתי הייתה דתייה והם שמרו שבתות, חגים ומצוות. המשפחה של אמא שלי גרו בבלאש, הוריה, אח שלה ואחות שלה. לאבא שלי היו ארבעה אחיות. אמי לא עבדה ושמרה עלינו, הילדים. לאבי הייתה חנות מכולת קטנה בבלאש שבה הוא עבד. את כל זה אני יודעת מסיפורים של האחיות שלי.

נא ספרי/י על קורותיך בזמן המלחמה

בשנת 1941 הוציאו את משפחתי ואותי מביתנו בבלאש. את אמי, את אחיי ואותי, הכניסו לתוך הסגר בבלאש. ההסגר היה בעצם בית אחד גדול שבו ריכזו את כל היהודים והצוענים. אותו הבית היה תחום בגדר. אבא שלי לא היה בהסגר. הוא נלקח לעבודות כפייה. אח של אמא שלי היה קומוניסט אז אותו לא הוציאו למחנה. אני הייתי אז תינוקת. את התינוקות אז היו מחתלים בצורה שונה מהיום. היו קושרים להם את הידיים ואת הרגליים עם סמרטוטים מבד כך שהם לא יכולים לזוז. זה היה הנוהג אז. היו מכבסים אז את הסמרטוטים (החיתולים של אז) ביד, בברזים שהיו בהסגר. אבל לא היה לאמי הרבה סמרטוטים בהסגר שאיתם היא חיתלה אותי. בהסגר היה כינים. לא היה היגיינה שמה. אמא הייתה מסרקת אותנו עם מסרק צפוף עם נפט. בשביל לטפל בכינים. אחות של אמא שלי סיפרה לי שבזמן המלחמה כשהרוסים נכנסו לבלאש הם נכנסו לתוך הבתים של היהודים והם אכלו את כל מה שהיה בבתיים.

בסיום המלחמה, כשהרוסים שיחררו אותנו מההסגר ראיתי שהרוסים קשרו לגרמנים את הידיים ולקחו אותם בעגלות עם סוסים למחנה ההסגר שבו סגרו את הגרמנים הנאצים. זה היה בתוך בלאש. כולם ברחוב ירקו על הגרמנים וזרקו עליהם אבנים.

אנא ספרי/י על קורותיך מתום המלחמה ועד עלייתך לארץ

לאחר המלחמה חזרנו לבית שבו משפחתי ואני גרנו לפני המלחמה. לבית בבלאש. כשחזרנו לבית מההסגר ראינו שהשכנים תלו את השמיכות, את המצעים ואת הבגדים שהשארנו בביתנו תלויים על חבלם- כלומר הם לקחו לנו את החפצים שלנו. אמא שלי הלכה אליהם ושאלה אותם למה הדברים שלנו אצלם? השכנים אמרו שהם שמרו לנו על החפצים ולא לקחו אותם אליהם. כמובן שמיד הם החזירו לנו את הציוד שלנו.

מכיוון שנולדתי בזמן המלחמה, בשנת 1940 אז אני זוכרת את אבי רק מהתקופה שלאחר המלחמה. כאשר אבי חזר מהמחנה לבית בבלאש לא יכולתי לזהות אותו כי לא ראיתי אותו מגיל שנה. האחיות שלי ואחי קראו לו אבא. אמי אמרה לי שזה אבא שלי. ככה הבנתי שזה אבא שלי האדם שנכנס לבית. אבא דיבר בנוסף לרומנית גם הונגרית ויידיש. הוריי דיברו ביניהם בהונגרית כאשר הם לא רצו שנבין על מה הם מדברים.

אחרי המלחמה שלטו באזורנו הרוסים. הם גירשו את הגרמנים מבלאש. הם שמרו על היהודים שלא יעשו להם רע. הרוסים היו קומוניסטים. גם אחיה של אמי היה קומוניסט והוא היה מסתובב עם כיכר לחם ועובר ליד השער שלנו. הוא היה רוצה להראות לנו שלו יש לחם ולנו אין מה לאכול.

כשהסתיימה המלחמה אבי חזר לעבוד במכולת שבה עבד בתקופה שקדמה למלחמה. אבא שלי היה נוסע לקלוש להביא משם סחורה בעגלה וסוס. אבא שלי היה סוחר, וחבר שלו שהיה גם הוא יהודי הלשין עליו שהוא מוכר בשוק השחור סוכר ועור לנעליים, דבר שהיה אסור בזמנו. לכן, הוא ישב שלושה חודשים בכלא. אני זוכרת שאבא הביא לי מהכלא כדור קטן לשחק אתו.

בבית שמרנו כשרות וחגגנו חגים. אבי היה מתפלל פעמיים ביום- בצהריים ובערב. אבא שלי היה הולך עם כובע. הנשים והילדות היו הולכות רק עם שמלות. היינו מקפידים לאכול כשר. היה בא שוחט ושוחט שחיטה כשרה אצלנו בעליית גג כדי שהשכנים לא ייראו כי נזהרנו מהם. אני זוכרת שבחגים היינו מתכנסים לאכול ביחד כל המשפחה המורחבת. בפסח היינו מתכנסים כל המשפחה, גם ההורים, וגם השכנים היהודים ומשחקים באגוזים. היינו שמים קרש, והיינו מסדרים את האגוזים בשורה. מהקרש היינו מגלגלים את האגוזים ומי שפגע באגוז היה לוקח אותו. כול האגוזים שהיית מצליח לפגוע בהם היו שלך. הפרס היה לאכול את האגוזים. הבית כנסת היה רחוק מהבית. היינו הולכים אליו ברגל. בית הכנסת היה מפואר. הבית שלנו היה ממוקם מול הכנסייה. בלאש הייתה עיירה מעורבת. השכנים שלנו היו גם גויים וגם יהודים. השכנות עם הגויים הייתה שכנות טובה. אפילו הלכנו לראות איך שוחטים חזיר. אבל עדיין נזהרנו מהגויים. ברומניה הבנות היו הולכות רק עם צמות. את הצמה היו קושרים בקצוות באמצעות סרטים לשיער. אני זוכרת שלי ולאחיות שלי היו צמות ארוכות.

היינו בגן של גויים אני ואחותי רבקה. אחרי הצהריים היינו בחדר. גם אחי היה בחדר- אצל רב. זה היה מסגרת של קהילה יהודית.

אני זוכרת שבימי חמישי הצוענים עשו יום שוק. בשוק הם היו מוכרים בקר. הם היו יושבים בגבעה של הכנסייה לאכול ושם היו נופלים להם מטבעות. ואנחנו בתור ילדים הלכנו לגבעה לאסוף את המטבעות.

למדתי בכיתה א' וב' בבית ספר של גויים. אני זוכרת שלא רחוק מהחנות של אבי היה גשר ומתחת לגשר עברה הרכבת ולא רחוק משם היה ממוקם בית הספר. הייתי הולכת לבית ספר עם אחותי הגדולה. בכל יום שבת, כל המורים, זוגות, היו מטיילים בתוך בלאש. ולנו היה אסור לצאת בכלל לטייל כי פחדנו מהמורים. בערך בשנת 1947 עברנו לבית אחר בעיר בלאש ומכרנו את הבית הקודם. היה לבית החדש מרפסת וחצר ענקית בגודל של כ- 2 דונמים של אדמה. אבל לא הספקנו לשתול בשטח הזה עצים או שדה בגלל שגרנו שם רק שלוש שנים.

היה לנו ליד הבית החדש ימה עם מים מתוקים. בקיץ היינו הולכים כל המשפחה וכל היהודים שגרו בבלאש להתרחץ בימה.

בערך בשנת 1950 הקהילה בבלאש התחילה להצטמצם. כבר היו אנשים מרומניה שעלו לארץ. אחות אחת של אבא שלי עלתה אחרי המלחמה לארץ. היא עלתה לפנינו.

אני יודעת שכל המבוגרים דיברו בבית הכנסת על עלייה לארץ. היהודים בבלאש חשבו שישראל זה ארץ חלב ודבש. הם דיברו בסודיות כשהיו נפגשים בבית הכנסת בימי שבת. הם דיברו על זה שכולנו נעלה לארץ. אני גיליתי שאנחנו עולים ארצה, לארץ ישראל, רק כמה ימים לפני השייט. זה הכול היה סוד.

האונייה, "קונסטנסה", עגנה בבוקרשט ולכן היינו צריכים לנסוע אליה. משפחתי ואני נסענו במשך יומיים ברכבת מבלאש לבוקרשט עד שהגענו לאונייה ביום שישי. באונייה היה מספר חדרים מצומצם ולכן כל מי שהגיע עד יום שישי קיבל חדר. אנחנו קיבלנו חדר באונייה. מי שהגיע ביום שבת או ביום ראשון היה צריך לישון על הריצפה כי כל החדרים כבר היו תפוסים. אני זוכרת שבאונייה אכלתי בפעם הראשונה בחיי זיתים. רוב היהודים מהכפר שטו ביחד על אניית קונסטנסה. שטנו באוניית קונסטנסה כשלושה ימים. לקח מספר ימים עד שקיבלנו את הציוד שהיה בבטן האונייה. הבאנו איתנו מעט ציוד מרומניה שאותו ארזנו במכולות. הבאנו איתנו מרומניה מעט כלי בית, כלי מיטה ושומן אווז בקופסה.

נא ספרי/ על חייר בארץ

כל משפחתי המצומצמת עלתה יחדיו לארץ ישראל; הוריי, אחי, שתי אחיותיי ואני. העלייה התרחשה בשנת 1951. אני הייתי אז בת 10.

רוב היהודים מהכפר שלנו עלו לארץ באוניית קונסטנסה.

סבא שלי, אביה של אמי נשאר ברומניה עוד מפר שנים ועלה לארץ עם סבתי באמצע שנות החמישים. העלייה לארץ הייתה מאוד קשה. לאחר שירדנו מהאונייה, בחיפה, ישר עשו לנו די די טי וחילקו לנו פרוסות לחם עם ריבה ותפוז. מחיפה הביאו אותנו במשאיות לקריית שמונה, למעברה. בהתחלה גרנו במעברה באוהלים ואחר כך בפחונים. גרנו במעברה במשך כ- 4 שנים.

בהתחלה לא היה במעברה שירותים ומקלחת. אפילו ברז מים לא היה. היינו מתקלחים בנחל שעובר בקריית שמונה. היינו שותים מים ישירות מהנביעת מים שממוקמת בצפון קריית שמונה. רק אחרי מספר שנים בנו שירותים ומקלחות ציבוריות במעברה. לכל מספר שורות של פחונים במעברה היו שירותים ומקלחות ציבוריים שבהם היינו מתקלחים בתורות. לאחר מכן העבירו אותנו לשיכון בקריית שמונה שבו משפחתי ואני גרנו. בשיכון גרנו בתוך חדר אחד קטן. היה לנו מטבח ושירותים וזהו. לא היה ביוב בשיכון.

בקריית שמונה למדתי מכיתה ג' עד כיתה ה' בבית ספר עממי. בכיתה ה' אבא שלי העביר אותי לבית ספר דתי בקריית שמונה מפני שיצאתי לטיולים עם חברות מבית הספר העממי בימי שבת, ובמהלך הטיולים הייתי מחללת שבת. בבית הספר הדתי בקריית שמונה למדתי מכיתה ה' ועד כיתה ט'. כשהייתי בכיתה ט' רצו לסגור את בית הספר מפני שלא היו מספיק תלמידים שנרשמו לשנת הלימודים. לכן, המליצו מבית הספר להוריי להעביר אותי לפנימייה דתית וכך היה.

בשנת 1956 עברתי ללמוד בפנימיית כפר חסידים, פנימייה דתית. בפנימייה זו למדתי עד שנת 1958. בשנים שלמדתי בפנימייה הייתי באה לבקר בבית בכל שלושה שבועות.

בשנת 1958 חזרתי לקריית שמונה. הייתי בכיתה יא'. אחיי התגייסו לצבא ואבי רצה שאחזור לבית כי הבית היה ריק. אני באותו שנה עבדתי בחנות סיד בקריית שמונה. זאב, בעלי לעתיד, וחבר שלו היו עוברים לפעמים ליד המשרד שבו עבדתי וחבר שלו היה צועק לי דברים ומציק לי. לכן, כשהחבר של זאב שאל לשמי ענית לו שקוראים לי מרים.

בשנת 1958 קיבלתי זימונים מהצבא לקראת הגיוס. לצערי הייתי בתת משקל ועקב פרופיל נמוך הצבא החליט שלא לגייס אותי. לכן במקום להתגייס לצבא המשכתי לעבוד בחנות הסיד.

אבא שלי הכיר את זאב, בעלי לעתיד, בעבודתו. שניהם עבדו בעבודות בינויי. אבי עבד בחברת סולל ובונה שבנתה אז את השיכונים. זאב עבד בחברת חירות שיצרה את תשתית החשמל בבתים. אבא שלי התעניין מיהו זאב. זאב גר בבית הלל ולכן אבי שאל אנשים שהוא הכיר מהמושב על זאב. האנשים דיברו על זאב רק טובות.

יותר מאוחר כשכבר הכרתי את זאב דרך אבי, הוא חשב שקוראים לי מרים אבל הסברתי לו שבדיתי שם זה כי החבר שלו הציק לי. לאחר מספר חודשים של היכרות ביני ובין זאב התחתנו בינואר 1959. אני הייתי האחרונה מבין אחיי שהתחתנה. כול האחים שלי כבר היו נשואים. לאחותי הגדולה אפילו היה אחיין. אבל היא גרה באילת והבן שלה היה חולה ולכן הם לא באו לחתונתי.

החתונה התרחשה מספר חודשים אחרי שאני וזאב הכרנו. התחתנו במבנה בקריית שמונה ששימש בעבר כמסגד. זה היה חורף, ירד גשם והכל היה מוצף ומלא שלוליות. לכן, כדי שלא ארטיב את השמלה, אבא שלי לקח אותי בידיים והכניס אותי לאולם. איזה חתונה זאת הייתה. לא היה חשמל. הייתה הפסקת חשמל. התזמורת שקעה עם האוטו. זאב היה עם חום גבוה. ההורים של זאב רבו עם זאב בגלל שהם איחרו לחתונה. מישהי ממוצא רומני מקריית שמונה אפתה לזאב ולי את עוגת החתונה. מישהו ישב בטנדר ומעך לנו את העוגה. הייתה מישהי שעשתה לי פרחים מפלסטיק משעווה והיא שכחה אותם בבית.

לאחר החתונה עברנו לגור בבית הלל. גרנו בבית מבזלת שהתנאים בו היו לא טובים. הקירות היו סדוקים. המושב היה מתמלא שיטפונות בחורף. אנחנו סבלנו מאוד מהשיטפונות. בבית הקפדנו לשמור מצוות לאורך השנים.

כדי להתקיים קיבלנו פרה מהסוכנות וחלקת אדמה. בחלקת אדמה זו שתלנו תירס שאיתו היינו מאכילים את הפרה. אני הייתי זורעת את התירס. בעלי, זאב, עבד בחשמל עד שהיה מיתון בקריית שמונה ופיטרו אותו. לאחר שפיטרו את זאב הוא עבד בצרכנייה, ברפת ובעבודת שמירה. הוא עבד המון שעות.

אחרי מספר שנים זאב עבר לעבוד בתור רב"ש ועזב את עבודת השמירה ואת העבודה בצרכנייה. הוא עבד בתור רב"ש והיה עוזר לי תוך כדי בעבודה ברפת. הוא עבד בתור רב"ש עד אשר יצא לפנסיה. זאב היה מתחיל עד סדר יומו באחת בלילה כאשר יצא לחלוב את הפרות.

במשך השנים שמרתי על קשר עם אחיי והוריי. היינו חוגגים אצל הוריי את החגים. אמא שלי מעולם לא דיברה על המלחמה.

אחרי כמה שנים בארץ, אחותי נסעה לבלאש כדי למכור את הבית שלנו. היא גילתה בבית 4 וטרינרים שפלשו לבית. שלושה מהם ברחו מהבית כשאחותי נכנסה לבית כי הם פחדו ממנה. אחד נשאר שם ולא הסכים לעזוב. באמצעות עורכת דין, ולאחר מספר פעמים שאחותי נסעה לבלאש היא הצליחה להוציא את הוטרינר מהבית ולמכור את הבית בבלאש.

שלושת ילדיי נולדו בקריית שמונה. רוני נולד בשנת 1959, אמיר נולד בשנת 1962 וטל נולד בשנת 1973. רוני ואמיר למדו בקריית שמונה בבית ספר יסודי ועברו ללמוד בכפר בלום בבית הספר התיכון. טל למד במבואות חרמון בבית ספר יסודי ועבר ללמוד בכפר בלום בבית הספר התיכון. לאחר שילדי סיימו ללמוד בבית הספר, שלושתם התגייסו ושירתו בצה"ל.

הנכדה הראשונה שנולדה לי הייתה מור. הלידה שלה הייתה מאוד מרגשת. נולדו לי רק בנים זכרים ומור הייתה התינוקת הנקבה הראשונה של משפחתי.

הוריי נפטרו בסוף שנות התשעים.

בשנת 2015, בעלי, זאב, נפטר לצערי ממחלת הסרטן.

היום גרים בבית הלל הדור החמישי של משפחתנו. ההורים של זאב, אנחנו, רוני, מור, והתינוקת.

יד ושם

המשרד לאזרחים ותיקים

כיום יש לי שמונה נכדים ושני נינים.

את השאלון המלא נא לשלוח למשרד לאזרחים ותיקים בדוא"ל: infovatikim@pmo.gov.il

פרטים נוספים ושאלות בטלפון כוכבית 8840*

נא למלא את הפרטים האישיים בנספח ולאשר בחתימתכם את פרסום הסיפור באתר.

יש לשלוח את הנספח בפקס: 02-5605034 או להעבירו סרוק בדוא"ל בצמוד לראיון.